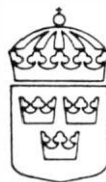

Motion till riksdagen

1987/88:K601

av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

om kyrka/stat

Mot.
1987/88
K601 – 603

Enligt folkpartiets mening bör varje trossamfund stå fritt från staten. Folkpartiet har därför under alla år varit pådrivande i religionsfrihetsfrågor. Partiet medverkade aktivt vid tillkomsten av religionsfrihetslagen 1951 och utredningarna 1958 och 1968 angående stat-kyrka-frågan, likaså vid beslutet om de fortsatta samtalen mellan staten och kyrkan under mitten av 1970-talet. Dessa samtal resulterade i ett förslag till nya relationer mellan staten och svenska kyrkan. Förslaget presenterades för 1979 års allmänna kyrkomöte av den dåvarande folkpartiregeringen.

Kyrkomötet avvisade emellertid detta för svenska kyrkan generösa förslag till uppgörelse. Därmed stod det klart att det inte under de närmaste åren skulle vara möjligt att få till stånd det principbeslut om kyrkans frigörande från staten som alla partier till dess hade sett som en förutsättning för att riksdagen skulle besluta om de inomkyrkliga reformer svenska kyrkan så länge strävat efter. Det fanns en allvarlig risk för att hela frågan om ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan för lång tid skulle föras åt sidan. Detta hade varit djupt beklagligt med hänsyn både till frågans stora principiella vikt och till svenska kyrkans arbetsmöjligheter.

I det läget valde folkpartiet att arbeta för en frigörelse för svenska kyrkan från den statliga beslutsapparaten genom successiva reformer. Utredningarna om samvetsklausulens avskaffande, om huvudmannaskapet för begravningsväsendet, om folkbokföringens organisation och om grunderna för den kyrkliga lagstiftningen tillsattes. Beslut har nu träffats med anledning av dessa utredningar.

Syftet med dessa beslut och andra som riksdagen sedan 1979 fattat om svenska kyrkans förhållande till staten har, som man kan utläsa av propositioner och utskottsbetänkanden, varit att öka svenska kyrkans frihet och allmänt förbättra dess möjligheter att fungera i samhället. Den uttalade avsikten har också varit att inte genom de fattade besluten föregripa ett ställningstagande i principfrågan.

Denna målsättning har emellertid också ifrågasatts. Det finns de som anser att lagändringarna i realiteten innebär att svenska kyrkan kraftigare har bundits vid staten, framför allt genom att riksdagen nu har ensam bestämmanderätt också i vissa frågor där kyrkomötet tidigare hade vetomöjlighet. Men det finns också de som har inställningen att reformen stärker svenska kyrkans ställning som ett trossamfund bland andra och som, genom bl. a. att

kyrkan fått en från statliga organ fristående organisation för kyrkans centrala verksamhet och genom de minskade möjligheter som kyrkan numera har att motsätta sig ett upplösande av banden mellan stat och kyrka, ser reformen som ett stort steg mot ett förverkligande av en från staten fri kyrka.

Utifrån den principsyn som folkpartiet företräder är det angeläget att både staten och svenska kyrkan gör klart vilken avsikt man har med svenska kyrkans relationer till staten för framtiden. Det är inte troligt att ett fortsatt reformarbete för att frigöra kyrkan från den statliga beslutsapparaten kan ske på samma sätt som hittills dvs. utan att föregripa ett definitivt ställningstagande. Från folkpartiets sida är det därför angeläget att precisera vilka reformer som återstår innan vårt mål är nått och i vilken utsträckning etappmålen kan uppnås inom ramen för den hittillsvarande breda uppslutningen kring reformerna. I de delar denna breda enighet ännu inte föreligger blir det angeläget att föra en öppen debatt och ge en omfattande information kring hur den eftersträlvade friheten för kyrkan från den statliga beslutsapparaten skall kunna nås, utan att svenska kyrkans karaktär som öppen folkkyrka ändras.

Den religiösa situationen i vårt land har under senare år på ett markant sätt förändrats. Sedan länge tillhör en betydande del av vårt lands invånare något av de frikyrkliga samfundet. Genom de senaste årtiondenas invandring har därutöver kyrkor med fast kyrkostruktur och folkkyrkotradition, som ställer bestämda krav på respekt från det nya värdlandets sida, kommit att bli representerade i Sverige i en tidigare oanad omfattning. Svenska kyrkans lagfästa ställning innebär i denna situation i ännu högre grad än vad som hittills varit fallet en orimlighet. Skall vi som nation leva upp till våra ideal i fråga om praktiskt fungerande religionsfrihet för samtliga invånare i landet, ställer också den livsåskådningsmässiga mångfalden krav på att svenska kyrkans ställning förändras.

Svenska kyrkan har manifesterats i former som växlat efter varierande historiska situationer. I dagens pluralistiska samhälle menar många inom svenska kyrkan att samfundet bäst uttrycker vad Kristi kyrka är genom att stå fri gentemot statsmakten. Det bör enligt vår mening bli tydligare för alla att svenska kyrkan är något annat än en samhällsfunktion eller en offentlig myndighet. Svenska kyrkan måste själv få finna den form i vilken samfundet bäst anser sig kunna fullgöra sin uppgift. Allt fler aktiva inom svenska kyrkan menar att kyrkan måste bli fri från statligt inflytande för att bättre kunna hjälpa människor att tolka de stora livsfrågorna, uttrycka sin tro och gestalta sina liv som kristna.

Av omtanke om svenska kyrkans möjlighet att fylla denna funktion vill vi uttala som vår mening att oavsett hur det fortsatta reformarbetet genomförs skall svenska kyrkan garanteras goda möjligheter att också sättningsvis fungera som en öppen folkkyrka och kunna bedriva sin verksamhet över hela landet. Genomförandet av reformen bör därför ske i den takt och på sådant sätt att svenska kyrkans egen åsikt om övergången respekteras.

Utöver de förändringar av relationen mellan stat och kyrka som redan beslutats krävs ytterligare ett antal delreformer för att slutmålet skall nås:

Svenska kyrkan bör själv få bestämma över sin organisation. Det betyder att kyrkan själv får avgöra i vilken utsträckning de statliga författningar som

nu styr kyrkans yttre och inre former skall bli bestående i form av inomkyrkliga beslut.

När det gäller svenska kyrkans organisation på lokal- och stiftsplan har 1982 års kyrkommitté lagt förslag som accepterades av 1985 års kyrkomöte och som sedan regeringen i proposition förelagt riksdagen. Dessa förslag har vårt principiella stöd. När reformen om svenska kyrkan som en fristående kyrka i sin helhet genomförs måste givetvis kvarstående statligt inflytande på dessa nivåer avskaffas.

Svenska kyrkan bör som trossamfund få fri och självständig befogenhet att tillsätta biskopar, domprostar och övriga prästtjänster som i dag tillsätts av staten.

När det gäller begravningsväsendet bör den allmänna principen vara att – om svenska kyrkan så önskar – staten kan överlåta på svenska kyrkan att i sin lokala organisation ombesörja denna uppgift mot statlig ersättning.

Den kyrkliga egendomen bör förbli svenska kyrkans egendom. Målet bör vara att åstadkomma en lösning som tryggar egendomens bestånd för avsett ändamål, slår vakt om kulturhistoriska värden och medger att den kyrkliga finansförmögenheten utnyttjas rationellt. Kyrkofondens statliga styrelse bör avskaffas och dess medel disponeras efter beslut inom svenska kyrkan.

Det avgörande steget blir beslutet att ersätta de kyrkokommunala organens beskattningsrätt med ett system för uppbörd av kyrkoavgift som kan förenas med kyrkans ställning som ett från staten fristående trossamfund.

Det bör ligga i svenska kyrkans eget intresse att snarast ta ställning till på vilket sätt och i vilken takt som kyrkan skall ta ett eget ansvar för sin ekonomiska situation. Nya samtal måste föras mellan staten och svenska kyrkan om hur denna ekonomiska frihet skall nås. Utgångspunkten måste vara att svenska kyrkan garanteras en säker ekonomi. Staten bör kunna ge ett särskilt ekonomiskt stöd till svenska kyrkan framför allt för att garantera kyrkans arbetsmöjligheter i glesbygden. I stället för de under de senaste åren borttagna bidragen till kyrkofonden bör trossamfundet svenska kyrkan också kunna få bidrag av staten till underhåll av kulturellt värdefulla kyrkobyggnader.

Speciellt bör studeras olika former för kyrkans avgiftsuppbörd under medverkan av det statliga skattesystemet och hur ett sådant statligt stöd tillämpas i andra länder. En sådan uppbördshjälp bör också erbjudas andra trossamfund i Sverige som önskar sådan hjälp från statens sida.

Staten bör inbjuda svenska kyrkan till en gemensam utredning av frågan hur svenska kyrkan skall få en gentemot staten fri ställning. I denna utredning bör speciellt förhållandena i Finland och Västtyskland granskas. I Finland har man en evangelisk-luthersk kyrka som är ekonomiskt fristående från staten på ett helt annat sätt än svenska kyrkan. Detta samfund har i lag garanterad rätt att få statens hjälp med uppbörden av sina avgifter. Motsvarande gäller också den ortodoxa kyrkan i Finland. Den finländska modellen borde vara både möjlig och acceptabel också i Sverige.

Kyrkomötet har beslutat om en utredning om medlemskapskriterierna för svenska kyrkan. Vi ser med stort intresse fram emot ställningstaganden inom svenska kyrkan till denna utredning.

Det finns ett stigande intresse inom Svenska kyrkan för att nu gå vidare med fortsatta delreformer med sikte på att nå en från den statliga beslutsapparaten fri kyrka. Även personer som deltog i det avvisande beslutet år 1979 har numera offentligt sagt sig stödja linjen om successiva reformer för att nå målet en fri kyrka.

Statsministern har i flera uttalanden sagt att denna fråga nu måste tas upp till förnyad prövning. Och moderata samlingspartiet beslöt vid sin stämma hösten 1987 uttala att "målsättningen skall vara att riksdagens lagstiftningsmakt över den svenska kyrkan skall upphöra och att kyrkan därmed skall bli fri att besluta om egna angelägenheter samt att man i samråd med kyrkans organ skall låta utreda förutsättningarna för dess frigörelse från staten".

Enligt folkpartiets mening måste nu riksdagen ta sin del av ansvaret för att den utveckling mot en från statliga beslut fri kyrka som pågått sedan år 1982 inte avstannar utan fortsätter.

Med iakttagande av vad ovan anförts om att svenska kyrkan skall garanteras goda möjligheter att också fortsättningsvis fungera som en öppen folkkyrka över hela landet och att genomförandet av den fortsatta reformen bör ske i den takt och på det sätt som respekterar svenska kyrkans egen åsikt om övergången menar vi att detta bäst kan ske genom att regeringen tar initiativ till överläggningar mellan staten och svenska kyrkan i syfte att ge svenska kyrkan en gentemot staten fri ställning.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ till överläggningar mellan staten och svenska kyrkan i syfte att ge svenska kyrkan en gentemot staten fri ställning.

Stockholm den 11 januari 1988

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Karin Ahrland (fp)

Anne Wibble (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)